

Jedenáct let aplikace Nařízení o dokazování ve světle judikatury Soudního dvora Evropské unie*

Eleven Years of Application of the Evidence Regulation in the Light of the Case Law of the Court of Justice of the European Union

Lucie Zavadilová**

Abstrakt

Nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 ze dne 28. května 2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech je použitelné od 1. ledna 2004. Ve vztazích mezi členskými státy Evropské unie s výjimkou Dánska se tak aplikuje již více než 11 let. Nařízení zavádí dva způsoby přeshraničního dokazování. A to dokazování dožadujícím soudem na základě právní pomoci ve styku s cizinou, a dále přímé dokazování dožadujícím soudem v jiném členském státě. Nicméně, nařízení nedefinuje řadu pojmů důležitých pro vymezení jeho působnosti. Aplikační praxe však ukazuje, že tato skutečnost nezpůsobuje v členských státech zásadní problémy. Absence definic je překonávána autonomním výkladem a v posledních letech také judikaturou Soudního dvora Evropské unie. Cílem příspěvku je analýza tohoto nařízení, a to zejména v kontextu relevantní judikatury SDEU. Zvláštní pozornost je věnována přínosům, ale i nedostatkům nařízení.

Klíčová slova

Nařízení o dokazování; přeshraniční dokazování; Soudní dvůr Evropské unie; věci občanské a obchodní.

Abstract

Council Regulation (EC) No 1206/2001 of 28 May 2001 on cooperation between the courts of the Member States in the taking of evidence in civil or commercial matters is applicable as from 1 January 2004. In relationships between the EU Member States (except for Denmark) it has been applied for more than 11 years. The Evidence Regulation provides for two methods of the cross-border taking of evidence – the evidence taking by the requested court and the direct taking of evidence by the requesting court in the territory of another Member State. Nevertheless, the Regulation does not define several concepts which are essential for the determination of its scope of application. However, legal practice shows that this does not cause problems. The absence of express definitions can be overcome with the autonomous interpretation and case law of the Court of Justice of the European Union. The aim of this paper is to analyse the Evidence

* Příspěvek byl zpracován na podkladě autorčiny diplomové práce. Viz ZAVADILOVÁ, Lucie. *Právní pomoc ve styku s cizinou ve věcech občanských a obchodních*. Brno, 2015. 89 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Právnická fakulta. Vedoucí práce Tereza Kyselovská.

** Mgr. Lucie Zavadilová, doktorandka, Katedra mezinárodního a evropského práva, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Brno / Ph.D. student, Department of International and European Law, Masaryk University, Brno, Czech Republic / E-mail: 378615@mail.muni.cz

Regulation, especially in the context of the relevant case law of the CJEU. Special attention will also be paid to the advantages and disadvantages of the Regulation.

Keywords

Civil and Commercial Matters; Court of Justice of the European Union; Cross-border Taking of Evidence; Evidence Regulation.

1 Úvod

S rozvíjejícími se společenskými a ekonomickými podmínkami se lze v právní praxi stále častěji setkat se soukromoprávními poměry s mezinárodním prvkem. Vzrůstající potřeba provádět nejrůznější procesní úkony v cizině si vynucuje součinnost jednotlivých států.¹ Mezi nejčastější procesní úkony, jež se realizují cestou právní pomoci ve styku s cizinou, se řadí dokazování. Situace, kdy se v občanském soudním řízení s mezinárodním prvkem vyskytne potřeba získat důkaz v cizině, totiž není v praxi výjimečná. Úsilí států směřující k vytvoření takových právních instrumentů, které přeshraniční dokazování co nejvíce zefektivní, zjednoduší a urychlí, vyvrcholilo na unijní úrovni přijetím Nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 ze dne 28. května 2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech² (dále jen „Nařízení o dokazování“ či „nařízení“).

Nařízení bylo přijato na základě čl. 61 a 65 Smlouvy o založení Evropského společenství³ a je aplikovatelné ve vztazích mezi všemi členskými státy Evropské unie s výjimkou Dánska.⁴ V platnost vstoupilo dne 1. července 2001, nicméně většina jeho ustanovení je použitelná od 1. ledna 2004.⁵ V České republice je nařízení přímo použitelné od jejího přístupu k EU, tj. od 1. května 2004.⁶

Tento příspěvek se bude uvedeným právním instrumentem zabývat z pohledu 11 let jeho aplikace. Cílem příspěvku je analýza ustanovení Nařízení o dokazování v kontextu judikatury Soudního dvora Evropské unie (dále jen „SDEU“). Za tímto účelem bude

1 STEINER, Vilém. *Mezinárodní právní pomoc ve věcech občanskoprávních*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1964, s. 19, 20, 39, 40.

2 ROZEHNALOVÁ, Naděžda a Vladimír TÝČ. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 365. ISBN 80-210-4053-X.

3 Smlouva o založení Evropského společenství, konsolidované znění. In: *EUR-Lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 19. 2. 2015]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/> Dále jen „SES.“

4 Bod 3–6, 21, 22 Preambule Nařízení o dokazování. Viz Protokol (č. 22) o postavení Dánska, jak vyplývá ze změn provedených Lisabonskou smlouvou. In: *EUR-Lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 19. 2. 2015]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

5 Čl. 24 Nařízení o dokazování. K legislativní historii vizte např. STORSKRUBB, Eva. *Civil Procedure and EU Law: A Policy Area Uncovered*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2008, s. 114–118. ISBN 978-0-19-953317-6.

6 SVOBODA, Jiří. Dokazování v členských státech EU. *AdNotam*. 2009, roč. 15, č. 2, s. 49. ISSN 1211-0558.

nejprve vymezena působnost nařízení a proveden rozbor jím předvídaných způsobů přeshraničního dokazování.⁷ Poté budou vyhodnoceny výhody, ale rovněž i nedostatky tohoto nařízení. Zvláštní pozornost bude věnována relevantní judikatuře SDEU, jež zajišťuje jednotný výklad jeho ustanovení.

2 Působnost nařízení

Nařízení o dokazování se podle čl. 1 odst. 1 „vztahuje na občanské nebo obchodní věci, pokud soud členského státu v souladu s právními předpisy tohoto státu žádá příslušný soud jiného členského státu o provedení dokazování, nebo aby směl provést dokazování přímo v jiném členském státě.“ Z ustanovení čl. 1 odst. 2 nařízení dále vyplývá, že „žádost nesmí být podána za účelem dokazování, které není určeno pro zahájené nebo zamýšlené soudní řízení.“ Předpokladem aplikace nařízení je tedy naplnění těchto čtyř podmínek:

- Je zde žádost o provedení důkazu v cizině (dále jen „dožádání“).
- Dokazování je určeno pro použití v soudním řízení, a to zahájeném nebo zamýšleném.
- Jedná se o věc občanskou či obchodní.
- Dožádání pochází od soudu členského státu.⁸

Nařízení neposkytuje definici „věcí občanských nebo obchodních.“ Tímto pojmem se SDEU poprvé zabýval v rozsudku ve věci *LTU proti Eurocontrol*. Z rozhodnutí vyplývá, že pojmy je nutné vykládat autonomně, a to s přihlédnutím primárně k cílům a systematickému uspořádání úmluvy, sekundárně k obecným principům společným právním řádům smluvních států.⁹ V kontextu Nařízení o dokazování tak mají být pojmy interpretovány s ohledem na cíl nařízení a Smlouvu o založení Evropského společenství, zejména čl. 65 SES. Obecně se nařízení používá ve věcech vyplývajících z občanského, obchodního, pracovního, spotřebitelského či dokonce soutěžního práva, jde-li o soukromoprávní řízení.¹⁰ Nařízení o dokazování se navíc vztahuje i na otázky, jež jsou vyloučeny z působnosti Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „Nařízení Brusel Ibis“). Podle ustanovení čl. 1 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis se jedná např. o otázky osobního stavu, právní osobnosti a své-

⁷ V podrobnostech vizte také PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 213–216. ISBN 978-80-7400-504-6.

⁸ Practice guide for the application of the Regulation on the Taking of Evidence. *European Commission* [online]. European Union, © 1995 – 2015 [cit. 28. 2. 2015]. s. 9. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/guide_taking_of_evidences_en.pdf. Dále jen „Practice guide.“

⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. října 1976. *LTU Lufttransportunternehmen GmbH&Co. KG proti Eurocontrol*. Věc C-29/76. Rozsudek se týkal interpretace Úmluvy ze dne 27. září 1968 o příslušnosti soudů a o výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, ve znění úmluv o přistoupení v rámci postupného rozšiřování Evropské unie (dále jen „Bruselská úmluva“).

¹⁰ Practice guide, op. cit., s. 10.

právnosti fyzických osob, majetkových práv plynoucích z manželských vztahů; otázky závětí a dědění; vyživovací povinnosti; insolvenčních a podobných řízení. Nicméně, z působnosti obou nařízení zůstávají vyloučeny věci daňové, celní a správní ve smyslu čl. 1 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.¹¹

Nařízení o dokazování neobsahuje ani definici pojmu „důkaz“, jehož vymezení je nezbytné k určení rozsahu působnosti nařízení. Výkladu tohoto termínu se věnovala generální advokátka Juliane Kokott ve svém stanovisku ve věci *Tedesco*. Ze stanoviska vyplývá, že rovněž v tomto případě je nezbytné uplatňovat autonomní výklad. Význam a rozsah pojmu „důkaz“ tak má být určen s přihlédnutím ke znění, legislativní historii, systematickému uspořádání a cílům nařízení.¹² Vzhledem k tomu, že nařízení usiluje o zdokonalení přeshraničního dokazování, je nutné používat nařízením zavedeného zjednodušeného mechanismu v co největší míře. Z uvedeného vyplývá, že pojem „důkaz“ nemá být interpretován příliš úzce.¹³ Zahnuje zejména výslechy svědků, znalců a účastníků řízení; předložení veřejných i soukromých listin; místopřísežné prohlášení.¹⁴

Působnost nařízení se nevztahuje na doručování¹⁵ ani předběžná nebo zajišťovací opatření.¹⁶ Podle nezávazného prohlášení Rady Evropské unie se nařízení nevztahuje ani na institut *pre-trial discovery of documents* zahrnující i tzv. *fishing expeditions*.¹⁷ Ze stanoviska ve věci *Tedesco* vyplývá, že toto prohlášení lze vzít při interpretaci nařízení v potaz, slouží-li k vyjasnění v něm obsažených pojmů.¹⁸ Prohlášení však nelze interpretovat v tom smyslu, že by byly vyloučeny všechny postupy směřující k získání skutkových zjištění před zahájením řízení ve věci samé. Vyloučena nejsou dožádání, jež jsou dostatečně specifikována ve smyslu čl. 4 odst. 1 písm. d) nařízení a jsou spojena s alespoň „zamýšleným“ soudním řízením.¹⁹ Dokumenty, které jsou požadovány v rámci *pre-trial discovery*,

11 BETETTO, Nina. Introduction and practical cases on Council Regulation (EC) No 1206/2001 on cooperation between the courts of the Member States in the taking of evidence in civil or commercial matters. *The European Legal Forum. Forum Iuris Communis Europae* [online]. 2006, vol. 4, s. 138 [cit. 26. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.simons-law.com/library/pdf/e/680.pdf>

12 Stanovisko generální advokátky Juliane Kokott ze dne 18. července 2007. Alessandro Tedesco proti Tomasoni Fittings Srl a RWO Marine Equipment Ltd. Věc C-175/06, bod 40–42. Dále jen „Stanovisko ve věci *Tedesco*.“

13 Stanovisko ve věci *Tedesco*, bod 43.

14 Practice guide, op. cit., s. 10.

15 Tuto otázku upravuje Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 ze dne 13. listopadu 2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1348/2000.

16 Problematika předběžných nebo zajišťovacích opatření je upravena v čl. 35 Nařízení Brusel Ibis.

17 Council of the European Union. *Monthly summary of Council acts, May 2001* [online]. Brussels, 4. 7. 2001 [cit. 27. 2. 2015]. Dostupné z: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10571-2001-INIT/en/pdf>

18 Stanovisko ve věci *Tedesco*, bod 69.

19 Stanovisko ve věci *Tedesco*, bod 70.

proto musí být konkretizovány.²⁰ Nelze tak např. žádat o popis dalších nepojmenovaných dokumentů.²¹

Nařízení upravuje pouze předávání dožádání mezi soudy členských států. Přičemž pojem „soud“ nařízení rovněž nespecifikuje. Má se nicméně uplatňovat extenzivní výklad zahrnující všechny orgány členských států, jež mají pravomoc ve věcech spadajících do působnosti tohoto nařízení.²² Pokud jde o předávání dožádání, zavádí nařízení mezi soudy členských států přímou formu styku. To znamená, že „soud, u kterého bylo řízení zahájeno nebo se jeho zahájení zamýšlí“ (tj. „dožadující soud“) předává dožádání „přímo příslušnému soudu jiného členského státu“ („dožádaný soud“).²³ Z toho důvodu nařízení vyžaduje, aby každý členský stát určil soudy příslušné k dokazování. V České republice mohou být dožádanými soudy okresní a krajské soudy, jejichž příslušnost se řídí místem provádění důkazů. Členské státy mají rovněž označit ústřední orgán (*central body*), který je pověřen zejména předáváním informací soudům a hledáním řešení všech obtíží vznikajících v souvislosti s dožádáním. Pouze ve výjimečných případech se ústřední orgán podílí na předávání dožádání příslušnému soudu na žádost dožadujícího soudu.²⁴ Státy mají také určit příslušný úřad (*competent authority*), jež bude rozhodovat o povolení přímého dokazování podle čl. 17 nařízení. Nicméně, tuto funkci může zastávat i ústřední orgán.²⁵ Funkci ústředního orgánu a současně i příslušného úřadu vykonává v České republice mezinárodní odbor Ministerstva spravedlnosti.²⁶

Věcná působnost nařízení zahrnuje dva způsoby dokazování. Prvním je dokazování s využitím právní pomoci ve styku s cizinou.²⁷ Takové dokazování provádí příslušný dožádaný soud na základě dožádání zaslání mu dožadujícím soudem.²⁸ Druhým způsobem je přímé dokazování, jež provádí dožadující soud přímo v jiném členském státě.²⁹

²⁰ Stanovisko ve věci *Tedesco*, bod 73.

²¹ Stanovisko ve věci *Tedesco*, bod 75.

²² Pojem však nezahrnuje rozhodčí soudy. Viz Practice guide, op. cit., s. 10.

²³ Čl. 2 odst. 1 Nařízení o dokazování.

²⁴ Bod 8 Preambule, čl. 2 a 3 Nařízení o dokazování.

²⁵ Čl. 3 odst. 3 Nařízení o dokazování.

²⁶ Pro sdělení členských států podle čl. 22 nařízení vizte webové stránky Evropského soudního atlasu ve věcech občanských, dostupné z: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/te_othe-rinfo_cz_cs.htm [cit. 28. 2. 2015]. Jde o informace o příslušných soudech, ústředních orgánech a příslušných úřadech; a dále také o technických prostředcích pro přijímání dožádání a přípustných jazycích.

²⁷ NUYTS, Arnaud a Joe SEPULCHRE. Taking of Evidence in the European Union under EC Regulation 1206/2001. *Business Law International* [online]. 2004, vol. 5, no. 3, s. 326 [cit. 26. 2. 2015]. Dostupné z: <http://heinonline.org/>

²⁸ Čl. 1 odst. 1 písm. a), čl. 10 – 16 Nařízení o dokazování.

²⁹ Bod 15 Preambule, čl. 1 odst. 1 písm. b), čl. 17 Nařízení o dokazování.

K urychlení komunikace mezi soudy zavádí nařízení obligatorní používání standardizovaných formulářů.³⁰

V rozsudku ve věci *Lippens*, který se mimo jiné týkal i věcné působnosti nařízení, SDEU zopakoval, že nařízení upravuje pouze uvedené dvě metody dokazování.³¹ Naopak se nevěnuje např. možnosti soudu členského státu předvolat podle svého vnitrostátního práva účastníka původního řízení, jež se nachází na území jiného členského státu, aby se k tomuto soudu dostavil k podání svědecké výpovědi.³² Podle SDEU se nařízení aplikuje, rozhodne-li se soud členského státu postupovat jedním z nařízením předvídaných způsobů dokazování. V takovém případě musí respektovat nařízením zavedenou proceduru.³³ Jestliže se však předvolaná osoba dostaví k výslechu dobrovolně, může být za daných okolností postup podle vnitrostátního práva jednodušší, efektivnější a rychlejší než postup podle nařízení.³⁴ Skutečnost, že nařízení neupravuje přeshraniční dokazování vyčerpávajícím způsobem, lze také dovodit z čl. 21 odst. 2 nařízení.³⁵ Z uvedeného ustanovení vyplývá, že „nařízení nebrání dvěma nebo více členskými státy zachovávat v platnosti nebo uzavírat dohody nebo ujednání, které by více usnadňovaly dokazování, pokud jsou slučitelné s tímto nařízením.“ Jak bylo potvrzeno i v rozsudku ve věci *ProRail*, smyslem nařízení není omezování možností dokazování v jiných členských státech, nýbrž jejich rozšíření a posílení spolupráce soudů členských států při přeshraničním dokazování.³⁶ SDEU tímto navázal na svůj dřívější rozsudek ve věci *Weryński*, kde konstatoval, že podle Preambule je cílem nařízení zjednodušení, zefektivnění a urychlení přeshraničního dokazování. Dokazování soudem jednoho členského státu ve druhém členském státě proto nesmí vést k prodlužování vnitrostátního řízení. Nařízením zavedený režim tak ukládá členským státům (kromě Dánska) povinnost odstranit překážky, jež by se v této oblasti mohly vyskytnout.³⁷

³⁰ Bod 9 Preambule Nařízení o dokazování.

³¹ Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 6. září 2012. Maurice Robert Josse Marie Ghislain Lippens a další proti Hendrikus Cornelis Kortekaas a další. Věc C-170/11, bod 26. Dále jen „Rozsudek ve věci *Lippens*.“

³² Rozsudek ve věci *Lippens*, bod 27.

³³ Rozsudek ve věci *Lippens*, bod 28.

³⁴ Rozsudek ve věci *Lippens*, bod 31.

³⁵ Rozsudek ve věci *Lippens*, bod 33.

³⁶ Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 21. února 2013. ProRail BV proti Xpedys NV a další. Věc C-332/11, bod 44. Dále jen „Rozsudek ve věci *ProRail*.“

³⁷ Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 17. února 2011. Artur Weryński proti Mediatel 4 B spółka z o. o. Věc C-283/09, bod 62. Dále jen „Rozsudek ve věci *Weryński*.“

3 Realizace přeshraničního dokazování

3.1 Dokazování dožádaným soudem

První metodou je dokazování dožádaným soudem na základě dožádání, jež mu zaslal dožadující soud.³⁸ Dožádání ani přiložené dokumenty nepodléhají vyššímu ověřování.³⁹ Dožádání však musí být přeloženo do úředního jazyka dožádaného státu, případně do jednoho z jazyků dožádaným státem akceptovaných. Přiložené dokumenty, jež jsou potřebné k vyřízení dožádání, musí být opatřeny překladem do jazyka dožádání, tj. jazyka formuláře.⁴⁰ Dožádání si mají soudy členských států předávat nejrychlejšími možnými prostředky, které dožádaný stát připouští. Za podmínky zachování obsahu i čitelnosti zasílaných dokumentů lze použít jakékoliv vhodné prostředky.⁴¹

Dožádaný soud potvrdí dožadujícímu soudu přijetí dožádání do sedmi dnů. Je-li sám nepřislušný, vyzoomí dožadující soud o postoupení dožádání soudu příslušnému. Rovněž jej informuje, je-li dožádání neúplné. V takovém případě požádá o jeho doplnění.⁴² Dožádaný soud vyřizuje dožádání zásadně podle procesních předpisů dožádaného státu, tj. *lex fori*. Nicméně, dožadující soud může požádat o výkon dožádání zvláštním postupem podle práva dožadujícího státu.⁴³ Dožadující soud může rovněž žádat o provedení dokazování prostřednictvím moderní komunikační technologie (např. videokonference či telekonference). Žádostem dožádaný soud vyhová, nejsou-li neslučitelné s právním řádem dožádaného státu nebo nebrání-li tomu závažné praktické překážky. Dožádání má být dožádaným soudem vyřízeno nejpozději ve lhůtě 90 dnů od jeho přijetí.⁴⁴ O případném prodlení a době nutné k vyřízení dožádání musí být dožadující soud vyzooměn.⁴⁵ Při vyřizování dožádání může dožádaný soud použít přiměřená donucovací opatření podle práva dožádaného státu.⁴⁶

Účastníci řízení a případně i jejich zástupci mají právo být přítomni (*present*) při dokazování dožádaným soudem, a dále také právo účastnit se tohoto dokazování aktivně (*participate*). Předpokladem je, že takové právo vyplývá z právního řádu dožadujícího státu.

³⁸ Čl. 1 odst. 1 písm. a) Nařízení o dokazování.

³⁹ Čl. 4 odst. 2 Nařízení o dokazování.

⁴⁰ Bod 9 Preambule, čl. 4 odst. 3, čl. 5 Nařízení o dokazování. Česká republika přijímá dožádání vyhotovená v angličtině, češtině, němčině a slovenštině.

⁴¹ Bod 9 Preambule, čl. 6 Nařízení o dokazování. Přípustnými technickými prostředky v České republice jsou pošta, fax a elektronická pošta.

⁴² Čl. 7 a 8 Nařízení o dokazování.

⁴³ Cílem zvláštního postupu je získat důkazy, jež budou v souladu s právem dožadujícího státu a budou tak plně použitelné v řízení ve věci samé. Viz BETETTO, op. cit., s. 139.

⁴⁴ Bod 10 – 12 Preambule, čl. 10 Nařízení o dokazování.

⁴⁵ Bod 10 Preambule, čl. 15 Nařízení o dokazování.

⁴⁶ Čl. 13 Nařízení o dokazování.

Nicméně, i dožádaný soud může tyto osoby požádat podle práva svého státu, aby byly přítomny nebo se účastnily dokazování.⁴⁷ Dokazování dožádaným soudem mohou být přítomni či se ho aktivně účastnit rovněž představitelé dožadujícího soudu (např. soudní úředníci nebo znalci). Podmínkou je slučitelnost tohoto postupu s právem dožadujícího státu.⁴⁸ O přítomnosti či účasti účastníků řízení (jejich zástupců) či představitelů dožadujícího soudu musí být dožádaný soud informován.⁴⁹ Obecně platí, že dožádaný soud není oprávněn zasahovat do práva účastníků řízení (jejich zástupců) či představitelů dožadujícího soudu být přítomni při dokazování. Je však oprávněn stanovit podmínky jejich účasti.⁵⁰

Odmítnout dožádání lze pouze ve výjimečných případech. Osoba (např. lékař, kněz či advokát)⁵¹ se může dovolat práva nebo povinnosti odeprít výpověď, jestliže takové oprávnění nebo zákaz vyplývá z právního řádu dožádaného nebo dožadujícího státu. Pokud jde o právo dožadujícího státu, musí být tato skutečnost uvedena v dožádání či potvrzena dožadujícím soudem. Dožádání bude odmítnuto také v případě, nespadá-li do působnosti nařízení; jestliže k vyřízení dožádání nejsou v dožádaném státě pravomocné orgány moci soudní; či pokud dožadující soud ve stanovené lhůtě nedoplnil neúplné dožádání. Důvodem pro odmítnutí však není výlučná pravomoc dožádaného soudu k řízení ve věci samé, ani skutečnost, že dožádaný stát v této věci nepřipouští žalobu.⁵² Skutečnost, že nařízení upravuje důvody pro odmítnutí taxativním způsobem, potvrdil SDEU v rozsudku ve věci *Weryński*.⁵³ Zde konstatoval, že dožádaný soud není oprávněn podmínit provedení výslechu svědka uhrazením zálohy na náhradu nákladů, jež jsou s takovým výsledkem spojeny. Nejde totiž o žádný z předpokládaných důvodů pro odmítnutí.⁵⁴

V režimu nařízení obecně platí, že dožádaný soud nemůže za vyřízení dožádání požadovat náhradu nákladů či poplatků.⁵⁵ V souladu s autonomní interpretací zahrnují náklady (*costs*) částky vyplacené soudem třetím osobám v průběhu řízení, zejména svědkům a znalcům. Za poplatky (*taxes*) se považují finanční prostředky vybrané soudem na jeho činnost.⁵⁶ Dožádaný soud však může od dožadujícího soudu požadovat náhradu nákladů

47 Bod 13 Preambule, čl. 11 Nařízení o dokazování.

48 Bod 14 Preambule, čl. 12 Nařízení o dokazování.

49 Čl. 11 odst. 2, čl. 12 odst. 3 Nařízení o dokazování.

50 BETETTO, op. cit., s. 139.

51 BOGDAN, Michael. *Concise Introduction to EU Private International Law*. 2 ed. Groningen: Europa Law Publishing, 2012, s. 190. ISBN 978-90-89521-088.

52 Bod 11 Preambule, čl. 14 Nařízení o dokazování.

53 Rozsudek ve věci *Weryński*, bod 53.

54 Rozsudek ve věci *Weryński*, bod 54.

55 Bod 16 Preambule, čl. 18 odst. 1 Nařízení o dokazování.

56 Rozsudek ve věci *Weryński*, bod 59.

vynaložených na znalce a tlumočníky, jakož i náhradu poplatků spojených s použitím zvláštního postupu či moderní technologie. Povinnost účastníků řízení k náhradě těchto nákladů či poplatků se řídí právem dožadujícího státu. Dožádaný soud může také požadovat zálohu nebo záruku na předpokládané náklady znaleckého posudku.⁵⁷ Z rozsudku ve věci *Weryński* dále vyplývá, že z obecného zákazu požadovat náhradu nákladů a poplatků platí pouze taxativně uvedené výjimky.⁵⁸ Dožádaný soud proto nemůže požadovat např. zálohu na náklady spojené s výsledkem znalce ani náhradu nákladů náležejících již vyslechnutým svědkům.⁵⁹ Zmíněné náklady jsou zpravidla nízké, jejich náhrada tudíž nemá prodlužovat řízení a být překážkou mezinárodní spolupráce.⁶⁰

3.2 Přímé dokazování

Druhou v nařízení upravenou metodou dokazování je přímé dokazování dožadujícím soudem v jiném členském státě.⁶¹ O povolení takového dokazování rozhoduje ústřední orgán nebo příslušný úřad dožádaného státu. Ústřední orgán (příslušný úřad) může rovněž stanovit podmínky, za jakých se má dokazování uskutečnit.⁶² Podmínkou může být např. účast soudu dožádaného státu na dokazování, použití jazyka dožádaného státu či zaručení práva svědků na náhradu svědeckého.⁶³ Přímé dokazování je možné odmítnout z taxativně vymezených důvodů. Lze tak učinit, jestliže dožádání nespadá do působnosti nařízení; neobsahuje veškeré náležitosti; nebo je v rozporu se základními právními zásadami dožádaného státu.⁶⁴

Přímé dokazování lze provést pouze na základě dobrovolnosti, tedy bez použití donucovacích prostředků. Proto i osoby musí být poučeny, že se výsledku podrobují dobrovolně.⁶⁵ Dokazování v dožádaném státě provádí představitel dožadujícího soudu či jiná osoba jako je znalec, diplomatický zástupce, konzulární úředník či komisionář.⁶⁶ Přitom platí, že přímé dokazování se uskutečňuje podle práva dožadujícího státu.⁶⁷

Je nicméně vhodné zopakovat, že nařízení neupravuje přeshraniční dokazování vyčerpávajícím způsobem. Za určitých okolností může být snazší, efektivnější a rychlejší nařídit

⁵⁷ Bod 16 Preambule, čl. 18 odst. 2 a 3 Nařízení o dokazování.

⁵⁸ Rozsudek ve věci *Weryński*, bod 63.

⁵⁹ Rozsudek ve věci *Weryński*, bod 69.

⁶⁰ Rozsudek ve věci *Weryński*, bod 67.

⁶¹ Bod 15 Preambule, čl. 1 odst. 1 písm. b), čl. 17 odst. 1 Nařízení o dokazování.

⁶² Čl. 17 odst. 4 Nařízení o dokazování.

⁶³ BETETTO, op. cit., s. 141.

⁶⁴ Čl. 17 odst. 5 Nařízení o dokazování.

⁶⁵ Čl. 17 odst. 2 Nařízení o dokazování.

⁶⁶ Practice guide, op. cit., s. 22.

⁶⁷ Čl. 17 odst. 3 a 4 Nařízení o dokazování.

např. znalecké dokazování bez použití nařízení.⁶⁸ Lze si tak představit dokazování znalcem bez nutnosti získat předchozí souhlas státu, kde se důkaz provádí.⁶⁹ Neexistuje-li však mezi členskými státy žádný právní instrument podle č. 21 odst. 2 nařízení, a mohlo-li by znalecké „*dokazování za určitých okolností zasáhnout do veřejné moci členského státu, v němž k němu má dojít,*“ je postup podle nařízení „*jediným způsobem, který soudu členského státu umožní provést znalecké dokazování přímo v jiném členském státě.*“⁷⁰

4 Zhodnocení aplikace nařízení

Nařízení o dokazování usiluje o sjednocení procesních pravidel přeshraničního dokazování, prosazení „volného pohybu důkazů“ mezi členskými státy⁷¹ a o vytvoření evropského civilního procesu.⁷² Jako největší přínosy nařízení lze uvést zejména tyto skutečnosti:

- Zavádí decentralizovaný systém příslušných soudů, mezi nimiž se realizuje přímý styk.
- Zakotvením povinnosti používat standardizované formuláře sjednocuje obsah i formu dožádání, jakož i dalších dokumentů. Přičemž dožádání ani přiložené dokumenty nevyžadují vyšší ověřování.
- Tzv. jazykem formulářů může být kromě úředního jazyka i jazyk označený dožádaným státem za akceptovaný.
- Nařízení obsahuje striktně vymezené lhůty. Dožádání má být zásadně vyřízeno nejpozději do 90 dnů od přijetí.
- Podporuje se používání moderních komunikačních technologií, jejichž prostřednictvím lze i v mezinárodním kontextu docílit „přímého“ dokazování.
- Limituje důvody pro odmítnutí dožádání, zvláštního postupu i přímého dokazování.⁷³
- Za stanovených podmínek nařízení předvídá aktivní účast účastníků řízení, jejich zástupců a představitelů dožadujícího soudu při dokazování.⁷⁴

Zásadním *novem* nařízení je zavedení přímého dokazování jako druhé metody provádění důkazů. Jeho výhodou je skutečně „přímé“ dokazování, používání jazyka dožadujícího soudu a aplikace shodných procesních předpisů na provádění i hodnocení důkazů.⁷⁵ Pří-

68 Rozsudek ve věci *ProRail*, bod 45.

69 Rozsudek ve věci *ProRail*, bod 49.

70 Rozsudek ve věci *ProRail*, bod 46 – 48.

71 NUYTS; SEPULCHRE, op. cit., s. 307, 328, 336.

72 BETETTO, op. cit., s. 137.

73 NUYTS; SEPULCHRE, op. cit., s. 321, 323, 326 – 332.

74 BETETTO, op. cit., s. 139, 140.

75 BETETTO, op. cit., s. 140.

mé dokazování tak sice představuje podstatný zásah do suverenity státu tím, že na jeho území provádí dokazování cizí soud, avšak děje se tak se souhlasem dožádaného státu.⁷⁶ Praktické problémy jsou spojeny s rozlišováním „dokazování, které je určeno k zamýšlenému dokazování,“ a předběžných nebo zajišťovacích opatření ve smyslu čl. 35 Nařízení Brusel Ibis. SDEU se tímto zabýval v rozsudku ve věci *St. Paul Dairy*. Předběžnými nebo zajišťovacími opatřeními jsou podle SDEU taková opatření, jež jsou určena k zachování faktického či právního stavu za účelem ochrany práv, jejichž uznání je požadováno od soudu rozhodujícího ve věci samé.⁷⁷ Naopak, dokazování určené k zamýšlenému dokazování má sloužit ke zjištění, zda je v konkrétní věci vhodné podat žalobu, jaký je základ této žaloby apod.⁷⁸ Takové dokazování vyloučil SDEU z působnosti Nařízení Brusel Ibis a upřednostnil postup podle Nařízení o dokazování.⁷⁹ Nicméně, tento rozsudek je předmětem kritiky.⁸⁰ Zejména z toho důvodu, že postup podle Nařízení o dokazování je zdoluhavější než rozhodnutí o předběžném nebo zajišťovacím opatření v režimu Nařízení Brusel Ibis. Podle Heina lze aplikovat Nařízení Brusel Ibis, je-li zde hmotněprávní nárok směřující k vydání uznatelného rozhodnutí. Naopak čistě procesněprávní prostředky k zajištění důkazů řadí do působnosti Nařízení o dokazování.⁸¹ Lze však konstatovat, že rozdíl mezi oběma instituty a zároveň mezi dvěma nařízeními není definitivně vymezen. A proto lze s napětím očekávat další judikaturu SDEU, která vnese do této problematiky více světla.

Lze shrnout, že přeshraniční dokazování se používáním Nařízení o dokazování obecně zjednodušilo a urychlilo. I když nařízení neobsahuje definice řady pojmů, nezpůsobuje toto v praxi větší problémy. Tento fakt lze překlenout autonomním výkladem a také postupně se objevující judikaturou SDEU.⁸² Paradoxně největší rezervy při aplikaci nařízení lze spatřovat v nedostatečném využívání přímého dokazování a moderních technologií. Přitom právě tyto nástroje mají potenciál snížit časové i finanční náklady soudního ří-

⁷⁶ ROZEHNALOVÁ; TÝČ, op. cit., s. 367.

⁷⁷ Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 28. dubna 2005. *St. Paul Dairy Industries NV proti Unibel Exser BVBA*. Věc C-104/03, bod 13. Dále jen „Rozsudek ve věci *St. Paul Dairy*.“ Rozhodnutí se týkalo čl. 24 Bruselské úmluvy.

⁷⁸ Rozsudek ve věci *St. Paul Dairy*, bod 16.

⁷⁹ Rozsudek ve věci *St. Paul Dairy*, bod 25.

⁸⁰ Viz např. von HEIN, Jan. Drawing the line between Brussels I and the Evidence Regulation. Note on the opinion of Advocate General Juliane Kokott in Case C-175/06 of 18 July 2007. *The European Legal Forum. Forum Iuris Communis Europae* [online]. 2008, vol. 1, s. 34 – 36 [cit. 27. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.simonslaw.com/library/pdf/e/883.pdf>

⁸¹ HEIN, op. cit., s. 34, 35.

⁸² KOMISE ES. *Zpráva Komise Radě, Evropskému parlamentu a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru o uplatňování nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 ze dne 28. května 2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech* [online]. Brusel, 5. 12. 2007, KOM (2007), 769 v konečném znění [cit. 28. 2. 2015]. s. 2 – 6. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0769&from=CS>

zení s mezinárodním prvkem. Prosazují se rovněž snahy zavést pro komunikaci mezi soudy členských států společný jazyk (např. angličtinu). Tímto by se řízení ještě více urychlilo, protože by nebylo nutné vyhotovovat překlady dožádání a dalších dokumentů. Ze zjištění však vyplývá, že uvedené problémy spočívají spíše ve faktickém uplatňování a praxi členských států než v nařízení samotném. I proto se ani případná revize nejeví jako nutná.⁸³

5 Závěr

Nařízení o dokazování neharmonizuje vnitrostátní úpravu dokazování, nýbrž usiluje o posílení spolupráce mezi soudy členských států EU. I přes výše uvedené nedostatky lze nařízení považovat za efektivní nástroj přeshraničního dokazování. Ideou nařízení je zavedení evropského civilního procesu a docílení automatického výkonu dožádání. Vzhledem k tomu, že se v soukromoprávních řízeních stále častěji vyskytuje mezinárodní prvek, roste i význam tohoto nařízení.

Ke zdokonalení přeshraničního dokazování přispěla v posledních letech rovněž judikatura SDEU. Kromě toho, že vymezila řadu důležitých pojmů obsažených v nařízení, vyjasnila také charakter tohoto předpisu. Ten totiž neupravuje přeshraniční dokazování vyčerpávajícím způsobem, nýbrž umožňuje postupovat i podle jiných právních instrumentů. Uvedené odpovídá myšlence, že nařízení má spolupráci členských států zdokonalovat, nikoliv být její překážkou.

⁸³ Study on the application of Articles 3 (1)(c) and 3, and Articles 17 and 18 of the Council Regulation (EC) No 1206/2001 of 28 May 2001 on cooperation between the courts of the Member States in the taking of evidence in civil or commercial matters, June 2012. *European Commission* [online]. European Union, © 1995 – 2015 [cit. 6. 3. 2015]. s. 138 – 146. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/final_report_1206_en.pdf